

ABONAMENTUL.

Un an 80 cor. (60 lei)

1/2 an 40 „ (30 lei)

1/4 an 20 „ (15 lei)

O lună 7 „ (5 lei)

Un nr. 30 fil. (25 bani)

□ □

Unirea

ZIAR NAȚIONAL — APARE ZILNIC.

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 1 cor., a doua
și a treia cară 80 fil.

Manuscrite sunt a se
trimite la Redacția
„UNIRII“ Blaj.

□ □

EROI

au fost, eroi sunt și vor fi în vece apărătorii și luptătorii neamului românesc. Eroi s'au dovedit în nenumăratele lupte cu Turcii; apărători vrednici ai patriei lor s'au arătat în nenumăratele lupte purtate contra Leșilor, Ungurilor și a tuturor năvălitorilor; conștii au fost de datorința lor în războiul balcanic; adevărați „pui de lei“ au fost în războiul mondial, al cărui act din urmă îl trăim și au făcut adevărate minuni în grozavele lupte dela Mărășești—Oituz, iar acum în urmă au pecetluit eroismul lor prin desrobirea fraților noștri, cari gemeau sub jugul celei mai grele și chinuitoare asupriri din câte pot fi.

Eroi români! Ne umple de admirare ținuta voastră vrednică și ne face să vă înșirăm în rândul celor mai glorioși luptători-eroi din lume. Vă știm conștii de datorință și iubitori până la moarte față de pământul patriei voastre și a noastră a tuturor și față de frații, cari sunt de un sânge și de o lege cu voi. Știindu-vă așa, avem credință fermă și nădăjduim tare, că vom stă cu bărbăție în fața oricărui atac, să vină acela ori de unde.

Nici pe un moment nu ne-am îndoit de vitejia trupelor române, nici când nu am fi îndrăznit să credem, că voi puteți fi învinși de dușmani și credința noastră s'a făcut acum mai tare ca piatra, văzând eroismul, cu care ați împrăștiat trupele statului comunist maghiar și scăpând pe frații noștri subjugăți, le-ați adus cel mai frumos trofeu de învingere: „Hristos a înviat!“

Nu ne putem închipui să fi venit asupra cuiva mai mărețe sf. Paști și să se fi bucurat cineva mai tare de sf. sărbători, decum s'au bucurat frații noștri din teritoriile mai nou ocupate, cari au sărbătorit pe lângă cea mai mare sărbătoare bisericască: Sărbătoarea Paștilor și cea mai glorioasă sărbătoare

națională: sărbătoarea desrobirii de sub jugul de veacuri al asupritorilor călăi. Da! Ei au sărbătorit și împreună cu ei, vărsând lacrimi de bucurie, sărbătorit-am și noi toți.

Voi, ostași români, ați făcut, ca visul nostru de veacuri să-l vedem realizat aieva și hora mare și frumoasă, hora veseliei, să se întindă și să se „miște lin“ dela Nistru pân' la Tisa, iar doina noastră dulce și tânguioasă să se schimbe în chiote de bucurie, să se prefacă în

hore de veselie. Voi ați făcut să putem sărbători toți Români frumoasa și măreața zi, în care ne vedem stăpâni pe pământul nostru și de azi încolo numai al nostru.

Ne împreunăm toți Români inimele și pătruși de aceleaș sentimente, vă urăm și din acest prilej măreț mult noroc și bine dela Dumnezeu. Bravi ostași ai țării noastre, Vă aducem acest modest prinos, vă stringem mâinile cu drag și vă strigăm: cu Dumnezeu înainte! Lgh.

Ordin de mobilizarea medicilor

Conziliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și Ținuturilor românești din Ungaria pe baza legilor și ordonanțelor în vigoare pentru apărarea țării ordonă

mobilizarea medicilor

până la vârsta de 42 ani (contingentul născut în anul 1877 inclusiv). Toți medicii mobilizați, domiciliați sau aflători pe teritoriul de sub administrația Conziliului Dirigent, în afară de cei aflători în județele Arad, Bihor, Sătmar și Sălaj cari vor fi chemați mai târziu, sunt obligați a se prezenta la serviciul militar activ în **2 și 3 Maiu 1919** în Sibiu Strada Cisnădiei Nr. 4, la Serviciul Organizării VI—VII Șeful Sanitar.

Sunt scutiți de prezentare prim-medicii județeni, medicii de plasă, cercuali, comunali, medicii directori de spitale și câte un medic secundar de spi-

tal pentru câte 150 bolnavi de fapt aflători în spital.

Pentru neurmarea ordinului de mobilizare se vor aplica urmările legale, fiind a se urmări cazurile de crime după procedura penală militară de campanie.

Toți prefectii au să trimită Șefului sanitar dela Serviciul Organizării VI—VII, Sibiu Str. Cisnădiei 4, până în 28 Aprilie 1919, un tablou nominal al tuturor medicilor domiciliați respective aflători în circumscripția lor, conținând numele, prenumele, domiciliul, anul nașterii, funcțiunea (resp. medic privat), gradul militar, serviciul anterior militar, cum și un tablou al medicilor scutiți de a se prezenta în baza dispozițiilor acestui ordin.

Sibiu, 19 Aprilie 1919.

Iuliu Maniu

Președ. Conzil. Dirigent.

Fiii Legionarilor.

(Dedicație armatei române).

Cronicarii și istoricii evului de mijloc, tac despre soarta strămoșilor noștri rămași în Dacia lui Traian după retragerea legiunilor de Aurelian împărat (274). În timpul emigrației popoarelor ei n'au migrat, ei au stat în fortăreața Carpaților. Acest fapt a făcut

pe adversarii neamului nostru îndrăzneți, să susțină, că în acel timp noi nici n'am existat în vechea noastră patrie: ne-au contestat *autohtonía*. Așa s'a născut teoria originii noastre *balcanice*. Istoricii moderni discută pro și contra acelei teorii, cu *argumente* istorice și *filologice*. La aceste din urmă voim să contribuim consultând oracolul drept: *limba poporană*,

care *dovedește* mai mult de cât *cronicile*.

Vom invoca mărturia limbii vii, să ne destăinuie lucruri vechi, tare depărtate. Să spună ea, de suntem *urmașii legionarilor*. De *legiuni* și de *castre* ne despart 16 și jumătate secole. În cursul acestui timp îndelungat și vijelios „a uitat nepotul ce-a pățit străbunul“. Astfel și *tradiția* noastră despre acel timp este *săracă*, vagă și nesigură. Numai *fisiomomia limbei* ne poate mărturisi în mod vrednic de credință, dacă strămoșii noștri au trăit ca *legionari în castre*.

Miliția lasă urme pretutindea, astfel și în limbă. Iar de *miliția romană* zice învățatul părinte al filologiei romanice¹⁾, că *a lăsat în limba română câteva urme vrednice de observat*: noțiunea *vechiiu* s'a exprimat de-a dreptul prin *bătrân* (veteranus), *soț* prin *fărtan* (foederatus). La aceasta adugăm: tot *bătrâni* numeste poporul membrii *senatului* bisericesc și șolar precum și pe ai reprezentăției comunale. În graiul poporan înaintașii noștri „majores“ sunt *bătrâni*: „așa-i legea din *bătrâni*“ (să se observe, că nu zice datina sau obiceiul, ci *legea*, de care ținea samă cu sfințenie ostașul roman).

Terminul *senex* și derivatele sale *senatus*, *senectus*, l'au pierdut și celelalte popoare romane și l'au înlocuit cu *vetulus*, din care au făcut ital. *vecchio*, franc. *vieux*, *vieil*, — față de cari expresia noastră luată din gura „veteranilor“ (ostașilor bătrâni) din castre: *bătrân* din castre: *bătrân* este cu mult mai concretă.

I. Resturi din castre.

Ostașul roman petrecea timpul iernii în *castre* (tabără, lagăr), cari se numeau *castra hiberna* (de iarnă) sau numai *hiberna*. Din numirea aceasta s'a păstrat în limba noastră numai atributul *hiberna*, numindu-se cu acest nume *iarnă*, însuși timpul petrecerii în castre, cum au

¹⁾ Diez. Gramat. I, 137 n.

făcut și Italianii: *inverno*, Franc. *hiver*.

Castrele se făceau de comună lângă vre-o apă. Inginieri măsurători (metatores) *alegea* (e-ligo) *locul* (locum) și-l măsurau (mensurare) punând mete. Apoi veneau legionarii, având fiecare câte 6 *pari* (palus) în *sarcina* (sarcina) sa și făceau castrele sau tabără (castra facere, — ponere) punând parii. De aici este expresia poporană pentru conceptul a întemeia: „cine a pus aici *parul*“ — a întemeiat d. e. satul. În jurul castrelor să săpa șanț, *fossa*, vorbă păstrată în Bănat¹⁾, unde se zice *fosă*, pământul din *fosă* îl aruncau către castre și ridicau *vallum*, românește *val*. Castrele aveau 4 porți, *porta*, poartă; la porți era pază: *vigiliae*, veghe, *vigihitori*, vigilatores.

În castre erau *corturile cohortelor*, *cohors*, *cohortem* vechiu poporan *chors* s. în lat. med. *cortis* și *curtis*, *curte*; vorbă, ce în senz propriu înseamnă ceva ce te impresionează, te scutește. Curtea se mai zice prin Bănat *aulă*, lat. aula.

II. Uzul în castre.

Rest din viața militară în castre este fără îndoială uzul de a *determina distanța* cu sulița. Calea soarelui pe cer, cât a înaintat pe cadranul cerului o spune Românul măsurând cu sulița. El zice: „soarele încă nu se ridicase de-o suliță dela deal¹⁾“.

Tot din viața în castre avem *impărțirea zilei în strajă*, veghe. Noaptea se împărțea în 4 *vigiliae*, veghe; a 3-a strajă era seara după ce s'a întunecat bine, cam pe la 10 h. n. 2).

Lângă castre erau *dughene*, prăvălii, unde se vindea ostașilor diferite lucruri, aceste se numiau *canabae*. Numirea acestora am aflat-o în Banat (în Toracul M.) într'o strigătură:

„Aș bea vin din *cănăbēt*,
M'aș țuca cu mândra 'n clet“.

III. Oastea.

În locul numelui clasic *exercitus* legionarii au întrebuințat numirea *oaste* lat. *hostis*, *hostem*, ce proprie înseamnă dușman. *Oastea* (ital. *oste*, span. *hueste*, pr. și o. franc. *ost*) s'a numit așa, căci stă față cu dușmanul; dar înseamnă și *ceată*, *mulțime*, așa într'o colindă din Șeicia-mică:

„Toată *oastea* creștinească
„Astăzi să se veselească“.

Oastea se compunea din două *legiuni*, *legionem*; de aici poporan: *leghion*, mulțime, număr mare.

¹⁾ V. al meu «Glosar de cuvinte dialectale». București 1906.

²⁾ Auzită în Mogoș, Munții apus. dela Vas. Trifa.

³⁾ Marian Cârnelgele pag. 108.

Insemnul legiunii era *aquila*, ce după fonetica românească se zice *acera*, vulturul. Alte insemne (insignia) mai erau *flamulae*, rom. *flamura*, ca drapelul călătorilor¹⁾ împărțiți în escadroame, lat. *turma* rom. *turmă* (deși cu însemnarea de *grex*.)

Din numele ofițerilor, — comandantilor. — ni-s'a păstrat numai a comandantului suprem „cum imperis“: *imperator*, rom. împărat.

Numele *vir* l-a înlocuit legionarul cu *bărbat*, *barbatus*; de unde și virtutea militară s'a numit *bărbăție* (Așa aflăm în cărțile bisericești) iar *virtutea* în graiul poporului înseamnă: putere, tărie, vigoare, că se zice: „cutare bătrân e încă în *virtute*“.

(Va urmă.)

—————

România și Societatea Națiunilor

Ziarul „La Roumanie“ din Paris publică următoarele:

Asociația română pentru Societatea Națiunilor care s'a constituit la Paris sub prezidenția dlui Disescu, fost ministru, a trimis la Londra trei delegați ca să prezinte un memoriu și o moțiune exprimând cugetarea română cu privire la proiectul pactului care a primit consacrarea Conferinței din Paris.

Aproape toate statele beligerante erau reprezentate.

Delegații români au fost: d-ra Elena Văcărescu, dnii Pangrati și Demetru Negulescu.

D-ra Văcărescu, marea noastră poetă, a voit să facă să triumfe la Paris consacrarea dreptului femeii de-a fi admisă în Societatea Națiunilor.

Conferința din Londra a admis-o ca să ia parte la lucrările ei.

Dl Pangrati a cerut ca fiecare stat să fie reprezentat în comitetul executiv al Societății Națiunilor.

Dl Demetru Negulescu a propus crearea unei armate interaliatice pentru garanța păcii lumii.

Dl Disescu a propus moțiunea următoare care a fost admisă de asociația română: „Societatea Națiunilor trebuie să fie un organism permanent cu putere de legislativă, executivă și judiciară.“

¹⁾ Veget. de re milit. rom.

—————

* Trimițătorii de epistole închise sunt recercați, în propriul lor interes, să nu lipească plicurile. — Prin lipirea plicurilor să îngreunează censurarea și se întârzie expedirea epistolelor.

Situația internațională.

— Oficial. —

Din cauza diferendului dintre Italia cu președintele Wilson pe chestiunea portului Fiume, se pare că toată activitatea consiliului de patru se concentrează numai în jurul aplanării acestui diferend, lăsându-se deocandată în suspensie lucrările în legătură cu stabilirea preliminarilor de pace cu Austria, Bulgaria și Turcia.

Știrile de azi, deși aduc o notă puțin mai optimistă, anunță totuși că d. Orlando a părăsit Parisul, după ce a răspuns în mod public președintelui american la acuzarea de tendințe imperialiste adusă revindicărilor Italiei.

Restul delegației italiene a rămas la Paris și se speră că, în lipsa dlui Orlando, se va găsi un compromis pentru aplanarea diferendului. „Petit Parisien“ preconizează chiar, în această direcție, soluția de a se lăsa Fiume port liber sub tutela Societății națiunilor.

Înainte de plecarea dlui Orlando, s'au mai produs întrevederi între președintele de consiliu italian chiar cu președintele Wilson, întrevederi dela cari n'au lipsit nici dnii Clemenceau și Lloyd George. Se pare deci, că datorită tocmai acestor ultime întrevederi, s'a obținut, ca restul delegației italiene să nu părăsească Parisul și să nu se dea astfel plecării dlui Orlando caracterul ruperei ori căror tratative.

De altfel din cuprinsul comunicărilor telegrafice sosite azi dela Paris, ar rezulta chiar, că pentru aplanarea diferendului, s'ar fi propus dlui Orlando o soluție tranzacțională asupra căreia președintele de consiliu al Italiei și-a rezervat dreptul de a consulta în prealabil parlamentul italian. Acesta e scopul plecării dlui Orlando la Roma. Prin urmare numai după ce parlamentul italian își va spune cuvântul, se va putea cunoaște și situația adevărată a diferendului cu Italia și urmările pe cari ar putea să le aibă într'o direcție sau alta. Până la expozeul primului ministru italian și până când se va produce votul parlamentului dela Roma, e probabil, că diferendul cu Italia va rămânea într'o fază moartă. Va fi prin urmare o stagnare de două sau trei zile a crizei, a cărei soluționare, dacă nu se fac noi concesii la Paris, va depinde numai de atitudinea Camerei italiene, care va fi hotărâtoare.

În altă ordine de idei, o telegramă dela Paris, deși incompletă aduce o veste caracte-

ristică pentru situația creată la Budapesta în urma atacului armatelor române dintr'o parte și a celor ceho-slovace de altă parte. Telegrama, al cărei început lipsește, pare să anunțe, că comuniștii dela Budapesta ar fi cerut Aliaților să intervină pentru încetarea înaintării în Ungaria a armatelor românești și ceho-slovace, guvernul sovietist al lui Garbai și Bela Kun angajându-se în schimb să se retragă, ca să facă loc unui guvern socialist.

E o indicație certă, prin urmare, că măsurile militare luate de România au un îndoit rezultat: pe de o parte a pus populațiunea românească la adăpostul teroarei bandelor mulțimare și, pe de altă parte, sdruncinat într'atât situația bandei de comuniști, cari stăpâneau Ungaria, încât comuniștii își dau singuri seama, că trebuie să plece. Hotărârile în tregi, cu energie aplicate, de așa dar mai bune rezultate decât tratativele încercate prin generalul Smuts, căruia Ungura dela Budapesta, încurajați această dovadă de slăbiciune și puneau condiții, tratând generalul englez dela ei la egal.

Fosile linguistice

— Scrisoare din București. —

1. E interesant, că Academia Română, în stabilirea ortografiei oficiale, rămâne totdeauna câțiva pași în urma scrisului întrebuințat de toată lumea. Admiți principiile, după cari scrie conștient sau inconștient această lume, dar la aplicarea lor face rezerve, în cazul cel mai bun, de dragul nu știu căror tradiții.

Să se scrie cum se pronunță și totuș acelaș sunet are două semne și și i (împărat, mână, doborât, român), este un caz de al treilea semn: sunt, așa și scrie, când el se pronunță sânt.

Care e motivul? Rațional nici unul. O simplă concesie făcută trecutului, deși am oșit de mult din epoca apărării latinității noastre. Azi nu scriem, ca să arătăm cuvântul în haină de sărbătoare, în haina lui latin, azi scriem cum vorbim în haina de toate zilele. Cum în grai este un singur *sunet*, un singur *semn* trebuie să și avem. Deci: împărat mână, doborât, român, sau dacă vreți: împărat mână, doborât, român.

2. Tot Academia Română a admis între semnele scrierii și accentul grav, care trebuie pus pe vocala din sfârșitul cuvintelor dacă e intonată, și nu are

